

Reforma rynku bilansującego i usług elastyczności

Na stronie Rządowego Centrum Legislacji opublikowano projekt nowego rozporządzenia Ministra Energii w sprawie szczególnych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (dalej: **„Rozporządzenie Systemowe”**).

Konieczność wydania tego aktu wynika z nowelizacji ustawy z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (dalej: **„uPE”**), która wdrożyła do polskiego porządku prawnego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniającą dyrektywę 2012/27/UE (dalej: **„Dyrektywa 2019/944”**). Zmiana zakresu delegacji ustawowej skutkuje utratą mocy przez dotychczasowe rozporządzenie systemowe z dniem 7 września 2026 r.

Projekt nowego Rozporządzenia Systemowego zachowuje wiele rozwiązań przyjętych w obecnie obowiązującym akcie. Kluczowe zmiany wpisują się w szerszą reformę rynku bilansującego energii elektrycznej i dotyczą w szczególności:

- nowych zasad świadczenia usług elastyczności;
- zmiany funkcjonowania rynku bilansującego energii elektrycznej;
- uproszczenia procesu przyłączania do sieci elektroenergetycznej;
- zmiany modelu zarządzania ograniczeniami systemowymi.

Niniejszy materiał został przygotowany w celu poinformowania Klientów kancelarii o określonych istotnych zmianach w prawie polskim i nie stanowi on porady prawnej dotyczącej konkretnej sytuacji któregośkolwiek z Klientów i nie powinien być traktowany przez Klientów jako porada. W przypadku jakichkolwiek pytań związanych z przedstawionymi powyżej zagadnieniami prawnymi oraz ich możliwym wpływem na działalność gospodarczą danego Klienta w Polsce, prosimy o kontakt.

Zmiany te stanowią odpowiedź na postępującą transformację struktury wytwarzania energii elektrycznej w krajowym systemie elektroenergetycznym (dalej: „KSE”). Ich wspólnym mianownikiem jest dążenie do zapewnienia wystarczającej dostępności mocy regulacyjnych, m.in. poprzez szersze wykorzystanie zasobów przyłączonych do sieci dystrybucyjnej, czy rozszerzenie katalogu zasobów objętych obowiązkiem aktywnego uczestnictwa w bilansowaniu systemu.

Poniżej przedstawiamy omówienie najważniejszych zagadnień.

Usługi elastyczności

Dyrektywa 2019/944 zobowiązała państwa członkowskie do ustanowienia ram regulacyjnych i zachęt umożliwiających operatorom systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych (dalej: „OSD”) pozyskiwanie usług elastyczności, w tym usług zarządzania ograniczeniami sieciowymi, w celu poprawy efektywności eksploatacji i rozwoju systemu dystrybucyjnego.

Projektodawca zdecydował się w związku z tym, aby w nowym Rozporządzeniu Systemowym uregulować ramy dla świadczenia usług elastyczności.

Usługi elastyczności, których definicja jest zawarta w przepisach uPE, mają być świadczone przez dostawców usług elastyczności (dalej: „DUE”) na rzecz OSD. Warunki i zasady świadczenia tych usług będzie określać umowa zawierana między DUE a OSD.

Zgodnie z § 38 projektowanego Rozporządzenia Systemowego, OSD mogą pozyskiwać oraz aktywować usługi elastyczności w celu zapewnienia bezpieczeństwa i zwiększenia efektywności rozwoju systemu dystrybucyjnego, w tym zarządzania ograniczeniami sieciowymi w sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej, z wyłączeniem koordynowanej sieci 110 kV, na podstawie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur rynkowych.

Świadczenie usług elastyczności może polegać na zmianie, w stosunku do profilu odniesienia, wielkości:

1. poboru mocy czynnej z sieci dystrybucyjnej lub
2. wprowadzenia mocy czynnej do sieci dystrybucyjnej.

Usługi elastyczności będą mogły być świadczone przez DUE spełniającego warunki świadczenia tych usług i będącego:

1. agregatorem lub
2. odbiorcą aktywnym, lub
3. wytwórcą, lub
4. posiadaczem magazynu energii elektrycznej.

Warunkami świadczenia usług elastyczności będą w szczególności:

1. uzyskanie kwalifikacji do świadczenia usług elastyczności przez DUE i wykorzystywanie przez niego zasoby elastyczności;
2. ustalenie środków i kanałów komunikacji na potrzeby aktywowania usług elastyczności na polecenie OSD i monitorowania ich realizacji;
3. uzyskanie wpisu na listę DUE;
4. zawarcie umowy o świadczenie usług elastyczności z właściwym OSD.

Kwalifikacji do świadczenia usług elastyczności dokonywać będzie OSD na wniosek podmiotu, który zamierza świadczyć usługi elastyczności. Podobnie, jak w przypadku kwalifikacji do usług bilansujących, kwalifikacja ma dotyczyć:

1. podmiotu, który zamierza świadczyć usługi elastyczności oraz
2. zasobów, które mają być wykorzystywane do świadczenia usług elastyczności przez ten podmiot.

Projekt zakłada, że DUE będzie mógł wykorzystywać dany zasób elastyczności do świadczenia innych usług na rzecz innych operatorów systemów elektroenergetycznych pod warunkiem, że świadczenie tych usług nie będzie realizowane w tym samym okresie rozliczania niezbilansowania.

Zasoby, które będą świadczyć usługi elastyczności, będą mogły tworzyć jednostki graficzne na rynku bilansującym podlegające poleceniom operatora systemu przesyłowego elektroenergetycznego (dalej: „OSP”) w ograniczonym zakresie dysponowania. Jeżeli OSD aktywuje usługi elastyczności świadczone przez zasoby, które składają się na taką jednostkę, to nie będą mogły one świadczyć usług bilansujących.

Szczegółowe zasady ustalania poziomu realizacji usług elastyczności przez DUE określa OSD w IRIESD. Koszty nabywania przez OSD usług elastyczności będą uwzględniane przy kalkulacji taryf.

Projekt Rozporządzenia Systemowego przewiduje możliwość grupowania zasobów elastyczności na potrzeby świadczenia usług elastyczności z uwzględnieniem:

1. lokalizacji sieciowej zasobu elastyczności;
2. typu produktu elastyczności;
3. poziomu napięcia znamionowego sieci dystrybucyjnej, do której przyłączony jest zasób elastyczności.

Co istotne, zasoby elastyczności będą mogły być grupowane wyłącznie w ramach pojedynczego promienia sieci dystrybucyjnej. Szczegółowe zasady grupowania mają zostać określone przez OSD w IRIESD.

Nowe zasady funkcjonowania rynku bilansującego

Zakładane w projekcie zmiany zasad funkcjonowania rynku bilansującego mają służyć zwiększeniu dostępności mocy regulacyjnych. Z uzasadnienia projektu Rozporządzenia Systemowego wynika, że wysoki poziom niebilansowania systemu przekłada się bezpośrednio na wzrost ilości aktywowanej energii bilansującej, generując zwiększone zapotrzebowanie na rezerwy. Rezerwy te są wykorzystywane do bieżącego bilansowania KSE, a nie wyłącznie jako zabezpieczenie na wypadek sytuacji nadzwyczajnych. Ograniczone wolumeny zasobów kwalifikowanych do świadczenia usług wpływają na dostępność i ceny rezerw i energii bilansującej. Dodatkowo, problemem sygnalizowanym przez OSP jest niedostateczne bilansowanie pozycji rynkowej w ramach jednostek bilansowych, co jeszcze zwiększa zapotrzebowanie na energię bilansującą oraz koszt pozyskiwania usług. W odpowiedzi na te problemy projekt Rozporządzenia Systemowego przewiduje pewne zmiany w zasadach funkcjonowania rynku bilansującego.

Cena niebilansowania

Projekt Rozporządzenia Systemowego w § 24 ust. 3 stanowi, że OSP, przy określaniu ceny niebilansowania, będzie stosować element motywujący w celu zwiększenia zachęt ekonomicznych dla podmiotów uczestniczących w rynku energii elektrycznej do bilansowania energii elektrycznej dostarczonej i pobranej z systemu w ramach umów sprzedaży energii elektrycznej zawieranych przez te podmioty. Zasady stosowania tego elementu zostaną określone w warunkach dotyczących bilansowania (dalej: „WDB”). W ocenie Ministra Energii, dalsze wzmacnianie sygnałów cenowych generowanych przez ceny niebilansowania powinno przełożyć się na zmniejszenie poziomu niebilansowania systemu i na jego stabilniejszą pracę.

Projekt nie przesądza o sposobie ukształtowania mechanizmu motywującego, niemniej przewiduje się, że cena niebilansowania będzie korygowana o wskaźnik, którego wysokość będzie rosła wraz ze wzrostem poziomu niebilansowania. Aktualna propozycja OSP zakłada zastosowanie „współczynnika Alpha”, który korygowałby cenę niebilansowania w okresach wysokiego niebilansowania, odpowiednio podwyższając lub obniżając tę cenę w zależności od kierunku niebilansowania całego rynku. Mechanizm byłby aktywowany w tych okresach rozliczenia niebilansowania, gdy niebilansowanie KSE przekroczyły określony próg – zgodnie z wstępną propozycją OSP wynoszący 500 MW. Poniżej tego progu współczynnik Alpha miałby wartość zerową (mechanizm motywujący nie znajdowałby zastosowania). Maksymalna wartość współczynnika Alpha miałaby wynosić wstępnie 200 zł/MWh.

Ostateczne parametry współczynnika Alpha, zarówno jego wartość, jak i próg zastosowania, mają zostać ustalone w ramach dialogu prowadzonego przez OSP z uczestnikami rynku, a następnie wprowadzone odpowiednią kartą aktualizacji WDB. OSP zastrzega jednocześnie, że w przypadku braku poprawy jakości bilansowania handlowego parametry współczynnika Alpha będą odpowiednio korygowane w celu wywołania zamierzonego efektu motywującego.

Zasoby regulacyjne i usługi bilansujące

Projekt zakłada wprowadzenie pojęcia zasobów regulacyjnych, które zostaną objęte obowiązkami w zakresie uczestnictwa w aktywnym bilansowaniu systemu. Stanowiąc to będzie istotne rozszerzenie zakresu zasobów objętych zobowiązaniem do świadczenia usług bilansujących. Zgodnie z definicją zaproponowaną w § 2 pkt 62), zasobami regulacyjnymi będą następujące zasoby:

1. jednostki wytwórcze centralnie dysponowane (dalej: „**JWCD**”);
2. jednostki wytwórcze centralnie koordynowane (dalej: „**JWCK**”);
3. moduły wytwarzania energii (dalej: „**MWE**”), inne niż JWCD i JWCK, o mocy osiągalnej równej co najmniej 10 MW;
4. magazyn energii elektrycznej, o mocy magazynowania energii elektrycznej oraz wprowadzania jej do sieci równej co najmniej 10 MW;
5. MWE, inne niż JWCD i JWCK, o mocy osiągalnej równej co najmniej 0,2 MW i mniejszej niż 10 MW, które skorzystały z systemu wsparcia, o którym mowa w art. 69a ustawy z 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (dalej: „**uOZE**”), albo
6. magazyny energii elektrycznej, o mocy osiągalnej magazynowania energii elektrycznej albo wprowadzania jej do sieci równej co najmniej 0,2 MW i mniejszej niż 10 MW, które skorzystały z systemu wsparcia, o którym mowa w art. 69a uOZE.

Użytkownicy systemu posiadający zasób regulacyjny będą zobowiązani wskazać w umowie o świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej dostawcę usług bilansujących (dalej: „**DUB**”).

Jednostki grafikowe utworzone z:

1. JWCD – będą podlegać pełnemu zakresowi dysponowania;
2. MWE innego niż JWCD albo magazynu energii elektrycznej – będą podlegać pełnemu albo ograniczonemu zakresowi dysponowania zgodnie z wnioskiem dostawcy usług bilansujących;
3. zasobu innego niż powyższe lub z grupy zasobów – będą podlegać ograniczonemu zakresowi dysponowania.

Zgodnie z § 15 ust. 1 nowego Rozporządzenia Systemowego, OSP będzie mógł na wniosek posiadacza JWCD zmienić status MWE z JWCD na JWCK albo zwolnić posiadacza tego MWE z obowiązku wskazania DUB oraz z obowiązku podlegania pełnemu zakresowi dysponowania w odniesieniu do jednostki grafikowej utworzonej z tego MWE. Jednocześnie, zgodnie z ust. 2, w przypadku zasobu regulacyjnego, innego niż JWCD, OSP będzie mógł zwolnić posiadacza tego zasobu z obowiązku wskazania DUB (zasoby regulacyjne inne niż JWCD mają podlegać ograniczonemu zakresowi dysponowania z mocy prawa). Przesłanki zwolnienia, które OSP powinien brać w szczególności pod uwagę przy podejmowaniu decyzji, są tożsame w każdym z wyżej wskazanych przypadków.

Wydłużony termin na wskazanie DUB obowiązuje użytkownika systemu, który:

1. posiada MWE inny niż JWCD lub magazyn energii elektrycznej, który na podstawie Rozporządzenia Systemowego zostanie uznany za zasób regulacyjny, lecz przed wejściem w życie tego rozporządzenia nie rozpoczął aktywnego uczestnictwa w bilansowaniu systemu;
2. przed dniem wejścia w życie Rozporządzenia Systemowego uzyskał warunki przyłączenia do sieci MWE innego niż JWCD lub magazynu energii elektrycznej, który do tej daty nie przyłączył się do sieci, a który na podstawie Rozporządzenia Systemowego zostanie uznany za zasób regulacyjny.

W obu przypadkach obowiązek wskazania DUB powstanie po upływie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie WDB zgodnych z przepisami Rozporządzenia Systemowego.

Uproszczenie procesu przyłączania do sieci elektroenergetycznej

Nowe Rozporządzenie Systemowe uzupełni reformę procesu przyłączenia zapoczątkowaną ustawą nowelizującą uPE z 13 marca 2026 r. (projekt UC84). Zmiany obejmują m.in. katalog obligatoryjnych elementów wniosku o określenie warunków przyłączenia.

W przypadku wniosku składanego przez wytwórców energii elektrycznej, wniosek nie będzie musiał zawierać:

1. informacji o maksymalnej rocznej ilości wytwarzanej energii elektrycznej i ilości tej energii dostarczanej do sieci;
2. określenia zakresu dopuszczalnych zmian obciążeń MWE lub ich grup;
3. wielkości planowanego zapotrzebowania na moc i energię elektryczną na potrzeby własne wytwórcy;
4. stopnia skompensowania mocy biernej.

W przypadku wniosków dotyczących farm wiatrowych lub fotowoltaicznych nie będzie wymagane podawanie przewidywanych wartości parametrów elektrycznych sieci i transformatorów wchodzących w skład instalacji i urządzeń tych farm.

Istotnie ograniczono również katalog wymaganych informacji w odniesieniu do wniosków dotyczących magazynów energii elektrycznej oraz elektrowni szczytowo-pompowych. Zrezygnowano m.in. z obowiązku podawania dopuszczalnej szybkości zmian obciążenia (odrębnie dla odbioru i oddawania energii elektrycznej), maksymalnej liczby pełnych cykli pracy magazynu w danej jednostce czasu oraz sprawności.

Do wniosku o określenie warunków przyłączenia, poza dokumentami wymienionymi w art. 7 ust. 8d uPE (o ile są wymagane), należy dołączyć:

1. wykaz nieruchomości, na których jest planowana budowa przyłączanych do sieci urządzeń, instalacji lub sieci, oraz obiektów lub lokali, w których jest planowana ich budowa;
2. oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości;
3. plan zabudowy lub szkic sytuacyjny określający usytuowanie obiektu, w którym będą używane przyłączane urządzenia, instalacje lub sieci, względem istniejącej sieci oraz usytuowanie sąsiednich obiektów.

Zarządzanie ograniczeniami systemowymi

Zgodnie z uzasadnieniem projektu Rozporządzenia Systemowego, rosnący udział odnawialnych źródeł energii, przyłączonych głównie do sieci dystrybucyjnych na wszystkich poziomach napięć, zmienia charakter pracy tych sieci. Sieci dystrybucyjne coraz częściej stają się sieciami aktywnymi, które również wprowadzają moc do sieci przesyłowej. Perspektywa podwojenia mocy zainstalowanej w OZE do 2030 r. względem roku 2025 będzie ten proces jeszcze przyspieszać. W konsekwencji ograniczenia sieciowe o charakterze lokalnym pojawiają się coraz częściej w promieniowej sieci dystrybucyjnej, która ma przy tym istotny i zmienny wpływ na pracę sieci zamkniętej. Sytuacja ta wymusza fundamentalną zmianę roli OSD – konieczne staje się aktywne zarządzanie przepływami mocy czynnej oraz poziomami napięć w sieci dystrybucyjnej, nie zaś jedynie bierne przekazywanie mocy z sieci przesyłowej do odbiorców.

Zgodnie z § 32 ust. 1 nowego Rozporządzenia Systemowego, zadaniem OSD będzie zarządzanie ograniczeniami sieciowymi w promieniowej sieci dystrybucyjnej w ramach realizowanego w sposób ciągły planowania pracy tej sieci, inicjowanego dla danej doby nie później niż w 9. dobie przed daną dobą, oraz wykonywanego w kolejnych iteracjach planowania zgodnie z harmonogramem określonym IRiESD, uwzględniającym harmonogram zarządzania ograniczeniami sieciowymi określony w IRiESP.

W okresie od zamknięcia bramki dla międzystrefowego rynku dnia następnego, OSD będzie miał obowiązek usuwać ograniczenia sieciowe w promieniowej sieci dystrybucyjnej dla każdego okresu rozliczania niezbilansowania, którego dotyczy ta bramka, stosując:

1. środki topologiczne lub
2. usługi elastyczności, lub
3. jednostronne redysponowanie nierynkowe.

OSD będzie zobowiązany do koordynowania stosowania ww. środków z OSP.

Zgodnie z § 32 ust. 21 nowego Rozporządzenia Systemowego, OSP i OSD będą zobowiązani określić – odpowiednio w IRiESP oraz IRiESD – minimalne wymagania poprawności zgłoszeń planów pracy dla MWE i magazynów energii elektrycznej. Projektodawca zakłada rozszerzenie obowiązku planistycznego o magazyny energii elektrycznej. Na gruncie obecnie obowiązującego TCM („Zakres wymiany danych dla potrzeb planowania pracy i prowadzenia ruchu KSE”), obowiązek wymiany danych planistycznych dotyczy bowiem przede wszystkim wytwórców posiadających MWE typu B, C i D.

W celu poprawy jakości bilansowania OSP planuje ponadto stosowanie kluczowych wskaźników efektywności (KPI), wyliczanych dla każdego uczestnika rynku i prezentowanych w formie rankingu. Cykliczna informacja zwrotna przekazywana w ten sposób będzie obejmowała przede wszystkim jakość bilansowania, zgłaszanie i aktualizowanie planów pracy oraz przestrzeganie dyscypliny ruchowej.

W dniu 25 maja 2025 r. Minister Energii skierował projekt Rozporządzenia Systemowego do konsultacji publicznych, które trwały 30 dni. Ich wynik może wpłynąć na ostateczne brzmienie regulacji.

Zgodnie z § 78 projektu Rozporządzenia Systemowego, ma ono wejść w życie z dniem 7 września 2026 r., z wyjątkiem:

- § 32 ust. 21 (obowiązek OSP i OSD dotyczący określenia w IRiESP/IRiESD minimalnych wymagań poprawności zgłoszeń planów pracy dla MWE i magazynów) oraz ust. 22 (uprawnienie OSP i OSD do ograniczenia generacji lub odłączenia od sieci, bez ponoszenia odpowiedzialności finansowej, MWE lub magazynu, którego praca jest niepoprawna względem zgłoszonego planu pracy), które wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2027 r.;
- § 32 ust. 1–20 i ust. 23 (przepisy dotyczące zarządzania przez OSD ograniczeniami sieciowymi w promieniowej sieci dystrybucyjnej) oraz § 55 ust. 7 pkt 2 (przepis dotyczący zasad przekazywania polecenia jednostronnego redysponowania nierynkowego w odniesieniu do MWE typu B, C lub D oraz magazynu o mocy co najmniej 200 kW), które wejdą w życie z dniem 1 czerwca 2028 r.

Zapraszamy do kontaktu!

Tomasz Młodawski

Partner, radca prawny

☎ +48 600 871 096

✉ tomasz.mlodawski@skslegal.pl

Krzysztof Fasula

Prawnik, radca prawny

☎ +48 880 525 168

✉ krzysztof.fasula@skslegal.pl

Warszawa

Jasna 26, 00-054 Warszawa

T +48 22 608 70 00

F +48 22 608 70 70

E office@skslegal.pl

Katowice

Korfantego 138a, 40-156 Katowice

T +48 32 731 59 86

F +48 32 731 59 90

E office.katowice@skslegal.pl

Poznań

Mickiewicza 35, 60-837 Poznań

T +48 61 856 04 20

F +48 61 856 05 67

E office.poznan@skslegal.pl